
Met elkaar 'In Gesprek' in de Internationale Schakelklas

Bespreking

CLAUDIA HEIJINK

17 december 2018

Samenvatting

Als docent van een Internationale Schakelklas (ISK) was Claudia Heijink op zoek naar een methode voor het oefenen van de vaardigheden spreken en gesprekken voeren. De methode [In Gesprek. Cursus spreken en gesprekken voor jonge anderstaligen \(A2/B1>1F\)](#) bleek een welkome aanvulling op het bestaande aanbod van oefenmateriaal voor communicatieve vaardigheden.

Trefwoorden

ISK/OKAN Spreekvaardigheid Gespreksvaardigheid Leermiddelen

Mondelinge communicatie

In de bestaande NT2-lesmethoden komen de vaardigheden spreken en gesprekken voeren nauwelijks aan bod. Het lesmateriaal, gericht op mondelinge communicatie, is ongeschikt voor de doelgroep. De onderwerpen sluiten niet aan bij de belevingswereld van de jonge anderstaligen in de puberleeftijd.

Om als anderstalige scholier spreekvaardig te worden in het Nederlands, moeten er veel kansen geboden worden om de taal te

spreken. De communicatieve methode *In Gesprek* van Fros van der Maden biedt jonge anderstaligen deze kansen. In een veilige en vertrouwde onderwijssetting leren ze taalhandelingen en tekstsoorten die ze nodig hebben in het reguliere onderwijs. De teksten sluiten aan bij de belevingswereld van de jongeren. De jongeren leren – door activerende werkvormen en samenwerkend leren – de vaardigheden spreken en gesprekken voeren van A2- naar B1-niveau van het Europees Referentiekader.

Om als anderstalige scholier spreekvaardig te worden in het Nederlands, moeten er veel kansen geboden worden om de taal te spreken.

De overgang van een internationale schakelklas naar het reguliere onderwijs is niet altijd even gemakkelijk. De jongeren zitten nog midden in het proces van tweedetaalverwerving. Met name spreken is enorm gecompliceerd en hangt samen met andere deelvaardigheden en sociaal-culturele kennis. *In Gesprek* heeft als doel voldoende basis voor de mondelinge vaardigheden te bieden om de overstap naar het reguliere Nederlandstalige onderwijs te versoepelen.

In Gesprek gaat uit van de communicatieve benadering. Het bestaat uit een docentenboek met daarin een verantwoording, handleiding per les, kopieerbladen, toetsen en beoordelingsmodellen en alle benodigde informatie en kopieermateriaal voor het taaldorp. Tevens hoort er een cd bij met luisterteksten. Het leerlingenboek bevat achttien lessen, uitspraak oefeningen, een verklarende woordenlijst en een cijferoverzicht. Dat laatste is een pre. De leerlingen krijgen hierdoor meer inzicht in hun ontwikkeling en het vergroot de motivatie omdat ze meer autonomie ervaren door het zelf bijhouden van de resultaten. Taalaanbod, interactie en feedback zijn aanwezig in de methode. Dat zijn voorwaarden voor het leren van een taal.

Doorlopende leerlijn

Docent Nederlands Fros van der Maden brengt in eigen beheer, via haar uitgeverij [Edutekst](#), educatieve lesmethoden uit. Het doel van de schrijfster, met jarenlange ervaring in het NT2-onderwijs, is om via haar methodes voor anderstaligen een doorlopende leerlijn te waarborgen voor het vak Nederlands. De leerstof die aangeboden wordt in *In Gesprek* start op A2-niveau en werkt toe naar B2-niveau van het [Europees Referentiekader Talen](#) (ERK/CEFR). Tevens maakt de auteur een koppeling met het [Referentiekader Taal](#) (Commissie Meijerink, 2009). Het aanvangsniveau vergelijkt ze met 1F. De teksten lopen op in moeilijkheidsgraad en het niveau verschuift halverwege naar 2F.

Vanuit de doelstelling van de auteur gezien, is de koppeling van de referentieniveaus een begrijpelijke keuze. Zij wil een bepaald spreekniveau bereiken dat aansluit bij het vervolgonderwijs en dat zo dicht mogelijk de referentieniveaus benadert. De overstap van het ene referentiekader naar het andere kan zodoende eenvoudig gemaakt worden.

De overstap van het ene referentiekader naar het andere kan door de koppeling van referentieniveaus eenvoudig gemaakt worden.

Om leerlingen goed voor te bereiden op het vervolgonderwijs is het heel erg belangrijk dat zij kennis opdoen van voor hen relevante taalgebruikssituaties. Vanuit de ISK stromen de meeste leerlingen door naar het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. De taal die zij daar gaan spreken, moet afgestemd zijn op de doelgroep en de doelen waarmee de leerling te maken krijgt. De leerlingen moeten zich bewust zijn van de belangrijkste beleefdheidsconventies en daarnaar kunnen handelen. Het uiteindelijke en ultieme doel van de doorlopende leerlijn is een bepaald kennisniveau voor taal te bereiken: de leerlingen moeten voldoende voorbereid zijn op een goede aansluiting bij de maatschappij en de beroepssector.

Van receptief naar productief

Iedere les is systematisch opgebouwd volgens het ABCD-model van Neuner, een in het NT2-onderwijs veel gebruikte oefentypologie om productieve vaardigheden te ontwikkelen (zie ook [Van der Maden](#) op LesOnline, juli 2016). Communicatieve routines en taalhandelingen worden in een vaste volgorde aangeleerd. De lessen zijn opgedeeld in vier onderdelen die A, B, C en D worden genoemd. De aanduiding in de methode is gekoppeld aan dit ABCD-model en biedt een didactisch kader. De leerlingen zullen de structuur van de onderdelen na een aantal lessen herkennen. De opbouw gaat van het begrijpen van de taalelementen naar uiteindelijk het productief gebruiken van de geleerde taal; de oefeningen verlopen van receptief naar productief taalgebruik en van gesloten naar open opdrachten. De verschillende stappen van het ABCD-model staan duidelijk beschreven in de methode, zoals de instructie en de organisatie van de opdrachten. Een gemis is het ontbreken van leerdoelen. Het beschrijven van doelen is het fundament van een les en essentieel voor de betrokkenheid van de leerling. Waarop moet je reflecteren bij het ontbreken van duidelijk geformuleerde doelen? De docent die *In Gesprek* gaat gebruiken, doet er goed aan om naar het beoordelingsmodel van iedere les te kijken en daaraan doelen te koppelen. Een andere kanttekening is dat het tijd kost om de methode goed in de vingers te krijgen. Een goede voorbereiding van de lessen en het neerzetten van een goede organisatie is een must.

De opbouw gaat van het begrijpen van de taalelementen naar uiteindelijk het productief gebruiken van de geleerde taal.

In Gesprek en het ABCD-model

Onderdeel A: De nieuwe taalelementen worden aangeboden in de vorm van een audio-fragment, een tekst en vragen. De taalelementen bestaan uit sleutelwoorden en formules. In de handleiding voor docenten staat beschreven welke relevante woorden aangeboden moeten worden. Dit zijn er mijns inziens erg veel om ineens aan te bieden. Mijn advies is om een goede selectie te maken en woorden aan te bieden die essentieel zijn bij het uitvoeren van de taalhandelingen. De luisterteksten hebben een communicatief doel, namelijk het begrijpen waar de tekst over gaat. Zeer belangrijk daarbij is het activeren van de voorkennis. Dat is wat je als docent zelf dient toe te voegen aan de lessen, het staat nergens beschreven. Door een onderwerp te introduceren

motiveer je de leerlingen en wordt er een leerbehoefte gecreëerd. Misschien weten de leerlingen in hun eigen taal al veel van het onderwerp af en kunnen taalelementen bekend zijn.

Van der Maden spreekt over taalhandelingen en tekstsoorten in de handleiding. Ik geef de voorkeur aan gespreksmodellen in plaats van tekstsoorten. Het zijn gespreksvaardigheden en geen leesvaardigheden. Het doel van de A-opdracht is gericht op het herkennen en begrijpen van het aangeboden taalelement. De leerling herkent de taalhandeling en kan vertellen waarom deze gebruikt wordt. Er zijn altijd twee luisterrondes; globaal en intensief luisteren.

De nieuwe taalelementen worden aangeboden in de vorm van een audio-fragment, een tekst en vragen.

Wat de methode heel goed doet is vragen stellen na het globale luisteren. Bij de tweede luisterronde moet er intensief geluisterd worden om antwoord te kunnen geven op de vragen die gesteld zijn. Het in gesprek gaan met iemand vraagt namelijk ook om luistervaardigheden, zoals benoemd in de globale schaal van het Europees raamwerk.

In Gesprek focust tevens op uitspraak; een vereiste om een boodschap verstaanbaar over te brengen. Het transcript van de luistertekst wordt gegeven en wordt ingezet bij de leesronde. In de handleiding lees ik dat hierbij feedback gegeven moet worden op verstaanbaarheid door de docent. Doelen en instructie vooraf ontbreken. Vóórdat de leerlingen de tekst hardop gaan lezen is het noodzakelijk dat er instructie plaatsvindt en het doel duidelijk gemaakt wordt. Een doel zou kunnen zijn dat de leerlingen de zinnen uitspreken met het juiste zinsaccent en de goede intonatie. Het draagt bij aan de betekenis, de boodschap moet op de juiste manier overkomen.

Onderdeel B: De bouwstenen worden aangeboden. Deze horen bij de taalhandeling of gespreksvorm die centraal staat in de les. Het taalelement wordt ingeslepen door middel van reproductieve oefeningen. Dat is nodig om mondeling te kunnen communiceren in het Nederlands. De bouwstenen worden niet in iedere les even duidelijk aangeboden. Dat is juist zo belangrijk om de volgende stap te kunnen nemen; het daadwerkelijke communiceren. Bij de B-opdrachten kan er ook weer instructie op fonetisch niveau gegeven worden. De prosodie van de taal draagt bij aan de betekenis, daarom moeten de leerlingen hierop expliciete instructie krijgen. Belangrijk is ook hoe de leerlingen overkomen. Stijl moet een aandachtspunt zijn. In de methode komt dit naar mijn mening te weinig aan bod. De focus ligt vooral op uitspraak en verstaanbaarheid. De leerlingen zouden de juiste beleefdheidsconventies toe moeten kunnen passen.

De bouwstenen worden aangeboden. Het taalelement wordt ingeslepen door middel van reproductieve oefeningen.

Onderdeel C: Hierbij gaat het om voorgestructureerd gestuurde communicatie. De opdrachten bieden genoeg uitdaging en zijn afwisselend. De leerlingen oefenen mondelinge vaardigheden met elkaar middels activerende en coöperatieve werkvormen. De leerlingen kunnen met een gepaste formule reageren op een situatie die past bij de taalhandeling of bij de gespreksvorm. Uiteraard zit er een opbouw in de opdrachten, van volledig gestuurd naar minder gestuurd. Voorbeelden van de opdrachten in de methode zijn het stellen van open en gesloten vragen, beschrijven van voorwerpen, navertellen en rollenspelen. Door veel te spreken verbetert het tempo en de vloeiendheid.

In onderdeel C gaat het om voorgestructureerd gestuurde communicatie. De opdrachten bieden genoeg uitdaging en zijn afwisselend.

Onderdeel D: Er vindt taalproductie plaats in de vorm van vrije communicatieve oefeningen. Voorbeelden hiervan zijn een gesprek voeren of een betoog houden. De afsluitende opdracht van iedere les is een samenwerkingsopdracht. Het biedt de vereiste ruimte voor vrije productie van taal. Bijvoorbeeld in een gesprekssituatie, waarbij de leerling een informatief gesprek voert met de groep over een film of festival. De leerlingen beoordelen elkaar volgens een beoordelingsmodel. Ik vind de opdrachten niet altijd even duidelijk geformuleerd. Er ontbreken bij de opdrachten duidelijke doelstellingen. De beoordelingscriteria zijn wel duidelijk. Het afsluitende assessment is bedoeld als laatste stap voordat de leerling het geleerde taalelement in de praktijk gaat brengen buiten de schoolsetting.

Bij onderdeel D vindt taalproductie plaats in de vorm van vrije communicatieve oefeningen.

Inzoomend op feedback

Een positief punt van de methode is dat er volop aandacht besteed wordt aan feedback. Dit is bij gespreksvaardigheid een essentieel onderdeel om de kwaliteit van uitingen te verbeteren. Tijdens de lesopdrachten wordt in tweetallen of groepjes gewerkt. Bij de assessments tijdens de les geven de leerlingen elkaar feedback. Bij de uitvoering van het taaldorp wordt er gebruik gemaakt van assessoren. Door de afwisseling in de opdrachten krijgen de leerlingen te maken met verschillende manieren van feedback. Tevens komt hierdoor ruimte vrij voor de docent om actief en persoonlijk te kunnen begeleiden tijdens de lessen.

Na drie lessen volgt er een schriftelijke toets, waarbij de nadruk ligt op de geleerde taalhandelingen. De geleerde sleutelwoorden worden getoetst. En ook het inhoudelijk correct kunnen reageren en de juiste vragen stellen in verschillende situaties. De auteur legt uit dat het doel is de spreek- en gespreksvaardigheid te beoordelen, ondanks dat het een schriftelijke toets is.

Om de motivatie van leerlingen te verhogen is het van belang dat er onderbouwde feedback op de toetsresultaten gegeven wordt door de docent. In de handleiding zitten overzichtelijke beoordelingsmodellen. Deze zouden aan de leerlingen uitgereikt kunnen worden, om samen met de docent de toets te beoordelen en te bespreken. Het is belangrijk dat de leerlingen inzage krijgen in de antwoorden en de puntentoekening.

Bij de assessments tijdens de les geven de leerlingen elkaar feedback. Bij de uitvoering van het taaldorp wordt er gebruik gemaakt van assessoren.

Een leuk aspect vind ik dat de leerlingen in hun eigen boek de resultaten bij kunnen houden door middel van een grafiek en staafdiagram. Zo worden de resultaten gevisualiseerd en krijgen leerlingen inzicht in hun eigen ontwikkeling. Als leerlingen ervaren dat ze invloed hebben, neemt het eigenaarschap op het leerproces toe en dus ook de motivatie om te leren. Aan het eind van de lessenreeks is er een afsluitend assessment, waarbij een taaldorp georganiseerd wordt. Er zijn acht gesprekstaken die uitgevoerd kunnen worden. Iedere taak op B1-niveau heeft een specifiek onderwerp dat aansluit bij de leefwereld van de jongeren. Tijdens het uitvoeren van de taak wordt door assessoren beoordeeld of de taalhandeling passend is bij het onderwerp. Voorbeelden van de onderwerpen zijn: kennismaken, informatie vragen, meningen uitwisselen en advies vragen. De reden dat de auteur kiest voor een taaldorp is dat dit de leerlingen zelfvertrouwen kan geven. Het simuleert de wereld buiten de veilige omgeving van het klaslokaal en de leerlingen spreken vaak veel beter dan zijzelf verwachten. De wetenschap dat er een afsluitend assessment plaatsvindt in de vorm van het taaldorp motiveert hen om tijdens de lessen een actieve leerhouding aan te nemen. De methode hanteert de volgende feedbackcriteria bij de beoordelingen: doel, verstaanbaarheid, begrijpelijkheid en interactie. Het geven van de juiste feedback is erg belangrijk voor het verbeteren en behouden van de motivatie van de leerlingen. Het vergt behoorlijk wat talent van de docent om de juiste feedback te geven. Hij zal vaak snel moeten reageren op vorm en inhoud. Ondanks dat er organisatorisch behoorlijk wat gevraagd wordt, reageren de leerlingen positief en gaan ze daadwerkelijk in gesprek.

Meer weten over *In Gesprek* en Edutekst? Zie: www.frosvandermeden.nl/edutekst

Meer weten over het Europees referentiekader? Zie: www.erk.nl

Meer weten over het referentiekader taal? Zie: www.taalenrekenen.nl/ref_niveaus_taal

Meer weten over de internationale schakelklas? Zie: www.lowan.nl

Bronnen

- Giezenaar, G. (2017). **Opens up new worlds, spreekvaardigheid en uitspraak**. Opleiding NT2-docent, Radboud in'to Languages.
- Bossers, B., F. Kuiken & A. Vermeer (2015). **Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs**. 2e druk. Coutinho: Bussum, Nederland.
- Buurt, A. van, E. Teeuwisse, F. Hulsbos & S. van Langevelde (2017). **Zo versterk je de motivatie van leerlingen op school**. *Take a step*, Stichting het Zelfstandig Gymnasium, pp. 1-10.
- Groot, A. & M. van Wijk (2011). **Elke les een luisterles! Tips voor het effectief trainen van luistervaardigheid**. Les 174, pp. 3-6.

Boom © 2009-2018 Uitgeverij Boom Amsterdam

De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd:

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprrecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprrecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.